

ELS MONJOS DE LA CONGREGACIÓ CLAUSTRAL BENEDICTINA A LA CATALUNYA DEL SEGLE XVIII: ELEMENTS PER A UNA COMPARACIÓ

Enric Moliné

L'existència dels ordes religiosos i especialment de les institucions monacals fou qüestionada amb força creixent a mesura que avançava el segle XVIII, i en molts llocs d'Europa desembocà, abans o després, en la seva supressió.¹

El llarg camí que portaria a la desaparició dels monestirs no va ser el mateix ni es va recórrer al mateix ritme a tots els llocs. Així, per exemple, a Àustria es prohibí l'admissió de novicis ja en 1771, en 1784 s'havien suprimit molts monestirs i s'anava cap a la total extinció quan una altra ordre de 1788 ho parà. A França s'havia creat en 1766 una Comissió de Regulars que, en realitat, aspirava més a suprimir els monestirs que no a reformar-los; de fet, molts havien ja desaparegut quan els esdeveniments revolucionaris portaren a la seva total supressió l'any 1790. A Espanya el procés fou més tardà; els fets més notables van ser la supressió de l'any 1820, la restauració de 1823 i l'exclaustració final de 1835, quan a França havia començat feia ja dos anys un ressorgiment del monaquisme, tímid però amb un gran futur dins el nou context històric, amb la restauració del monestir de Solesmes.

També la situació interna de les institucions monacals variava d'un lloc d'Europa a un altre, dins del què, amb una certa ambigüitat, se sol descriure com a decadència i que, com veurem, ha de ser molt matisada en el nostre cas. Per a fer-nos una idea més cabal de l'estat d'aquestes institucions monacals a casa nostra en el segle XVIII que pugui servir de referència per a comparar-lo amb el que tenien a d'altres indrets del continent europeu, hem pensat que podria ser interessant donar un cop d'ull a l'important grup de 17 monestirs benedictins catalans que pertanyien a l'abreujadament anomenada Congregació Claustral, parant atenció en alguns aspectes de vegades poc destacats o mal coneguts.² Però abans hem de fer unes consideracions per a centrar la qüestió.

1. Cfr. Antonio LINAGE CONDE, Braga 1993, 7 volums i un de cartografia, on un llarg capítol titulat *Las exclaustraciones* (vol 4, pp. 2145-2242) passa revista a les que hi hagué des dels temps de la Reforma protestant fins als posteriors a la Segona Guerra Mundial a l'Europa de l'Est, amb una atenció especial a les esdevingudes en els setanta anys que estan a cavall de 1800. També l'obra de Patrice COUSIN, *Précis d'Histoire monastique*, Tournai 1956, un bon resum que resulta encara de molta utilitat, dedica una especial atenció (p. 450-492) a la situació decadent dels benedictins al segle XVIII i a les successives exclaustracions arreu d'Europa, amb una especial consicleració dels esdeveniments a França. Es pot consultar també amb profit ALEXANDRE MASOLIVER, *Història de monaquisme cristià*, Montserrat 1978 i ss, 3 volums.

2. Com veurem més endavant, n'hi havia també 4 d'aragonesos, un d'ells gairebé a cavall de la línia divisòria dels dos territoris, i 1 a Navarra. De tots plegats, 5 eren de monges, i d'aquests no n'han arribat tantes notícies. Aprofitarem la informació que tenim d'uns i altres per a dir-ne també alguna cosa.

Una breu perspectiva històrica dins l'àmbit europeu

Per a situar-nos, cal oblidar de moment la idea que se sol tenir dels ordes religiosos com a grans organitzacions universals més o menys centralitzades i recordar que la peça bàsica de l'antic monaquisme era el monestir, cadascun dels monestirs. Els monjos n'elegien l'abat, es comprometien a romandre al monestir tota la seva vida, i era autònom respecte a qualsevol altre, tant en el seu govern com en l'estil de vida que s'hi seguia, que es regulava d'acord amb costums nascuts de l'experiència pròpia o aliena, antiga o contemporània. Alguns d'aquests costums es recolliren en llargues cartes, instruccions, escrits en forma de col·loqui, etc., com els de sant Basili, Joan Cassià, sant Agustí, o sant Leandre, textos que serviren d'inspiració a d'altres monjos. Sense que pròpiament fossin regles, més tard se'ls anomenà així per analogia amb d'altres de posteriors que, per la seva estructura orgànica i preceptiva, sí que ho eren, i entre les quals destaca la de sant Benet. Cada monestir decidia llavors fer seus aquests o aquells costums, combinant-los més o menys amb els propis si ja en tenien o si els anaven desenvolupant.

Mogut per un desig de millorar la qualitat espiritual de la vida monàstica, Carlemany canvià parcialment aquest estat de coses quan obligà tots els monestirs del seu imperi a seguir la regla de sant Benet, i precisament segons la interpretació i modificació que, en un sentit més reglamentista i rigorós, n'havia fet un monjo que havia esdevingut el seu home de confiança per a la política monàstica i que passaria a la història amb el nom de sant Benet d'Aniana.

A partir d'aquest moment, tot i que de fet cada monestir es continuà organitzant independentment, es començaren a establir vincles entre ells: intercanvis d'experiències, vigilància sobre la vida monàstica de cada casa, etc. Es formaren associacions entre monestirs arreu d'Europa, de vegades eficaces i d'altres no tant. Ja en el segle x, el monestir de Cluny, que comptà amb un seguit d'abats especialment capaços, adquirí un gran prestigi i molts altres monestirs s'hi associaren; Cluny n'acceptà la supervisió a canvi d'intervenir molt directament en l'organització interna de cadascun, de manera que l'abat de Cluny era el que tenia l'última paraula en tots els que s'aplegaven al seu redós.

A la llarga, la centralització de Cluny resultà ser excessiva i, per això mateix, inoperant, i sortiren altres moviments de reforma, entre els que destacà de molt el protagonitzat pel monestir de Cîteaux o Cister des de la seva fundació l'any 1098. Des del punt de vista organitzatiu, aquest nou moviment es caracteritzava per la reunió periòdica d'un capítol general, format per tots els abats dels monestirs, que resolia qüestions, assenyalava directrius i nomenava visitadors que havien d'assegurar-se personalment que a tot arreu es complia la regla i les disposicions del capítol general.

En vista de l'èxit d'aquella reforma, el concili iv del Laterà (1215) manà, en la constitució 12, que, aconsellant-se dels monjos cistercencs que ja hi tenien experiència, els abats dels altres monestirs es reunissin també cada tres anys en capítol i per províncies eclesiàstiques per tal de revisar i reformar el que no anés prou bé i nomenar visitadors que, amb autoritat apostòlica, visitessin els monestirs de monjos i de monges.

La Congregació Claustral Tarraconense i Cesaraugustana

Els resultats d'aquesta decisió conciliar foren més aviat minsos, amb la notable excepció de quatre províncies eclesiàstiques que reeixiren a implantar amb força la reforma: les de Canterbury i York, d'una banda, i les de Tarragona i Saragossa, d'una altra.

A casa nostra, el capítol general de la província de Tarragona es reuní ja en 1219 i, probablement, dos anys abans. Més endavant, en 1233, un visitador apostòlic convocà a Tarragona els abats de Catalunya, Aragó, Navarra i Rioja, i allà fou acceptada i confirmada la unió de les províncies de Tarragona i de Saragossa en quant a la celebració dels capítols triennals, continuant pràcticament separades en la resta. El nom oficial sencer d'aquesta congregació seria finalment el de Congregació Claustral Benedictina Tarraconense i

Cesaraugustana. En temps de Felip II, quan el bisbat d'Elna passà de la província eclesiàstica de Narbona a la de Tarragona, s'hi agregaren encara els monestirs benedictins del Rosselló.³

L'any 1661 es van fer unes noves *Constitucions* de la Congregació, promulgades i impreses l'any següent, que en gran part recollen el que ja es feia. Seguirien vigents fins la supressió de 1835 i, per tant, durant tot el segle XVIII.⁴

Segons establien les *Constitucions*, la Congregació la dirigien tres abats presidents. Els elegia el capítol general per un trienni, i havien de ser dos de Catalunya i un d'Aragó. El capítol general, format fonamentalment per tots els abats i un procurador de cada monestir, elegia també per un trienni dos abats visitadors, un de Catalunya i un d'Aragó.

El capítol general es reunia cada tres anys, el dia tres de maig, en un lloc que s'anava alternant: dos triennis a Catalunya, ordinàriament a Sant Pau del Camp, a Barcelona; i un trienni a l'Aragó, ordinàriament a Osca. Una de les seves tasques principals era l'estudi i, en el seu cas, l'aprovació dels decrets de visita que havien fet en cada monestir els visitadors d'aquell trienni.⁵

Reformes successives a Europa i a Espanya

Una evolució que havia tingut lloc dins dels monestirs, originàriament per a salvaguardar-los de les interferències que podia haver-hi si els abats s'absentaven permanentment o si el càrrec abacial el donava una autoritat superior a una persona forastera al monestir (*abats comendataris*) va ser la separació d'uns béns i la seva assignació a diferents oficis dins el monestir: els de cambrer, sagristà, infermer, etc.; de manera que d'una banda hi havia ara els béns que administrava l'abat (la *mensa* de l'abat) i d'una altra els adscrits als oficis. A més, poc a poc, els monjos encarregats d'un d'aquests oficis els començaren a conservar sense límits de temps i com un dret propi, administrant al seu albir els béns corresponents, amb l'obligació, però, de retre'n comptes una vegada a l'any davant l'abat i els altres monjos.

Aquest model d'organització, que trobarem ben viu en la Congregació Claustral fins al final de la seva existència, tenia també els seus inconvenients, i era una de les coses que intentaven canviar els successius moviments de reforma. Uns moviments que cristal·litzaren de diferents maneres en diferents llocs, donant lloc a associacions de monestirs o *congregacions* amb diverses característiques i diverses constitucions, sempre dins uns trets globals comuns. Així, la congregació de Santa Justina, estesa per Itàlia, que es va iniciar a la primera meitat del segle XIV a partir de la reforma de l'abadia del mateix nom que hi havia a Pàdua; i la de San Benito de Valladolid, iniciada a finals del mateix segle amb la reforma feta en aquell monestir, que en el segle XVI acabaria estenent-se per tota la corona de Castella i, com veurem, també a alguns monestirs de Catalunya.⁶ Després de Trento, es van constituir a França unes altres dues congregacions reformades, la de Sant Vanne i, sobretot, la de Sant Maur.

Al costat de totes aquestes congregacions i altres de monestirs *reformats* o *observants*, com se'ls en solia dir, la Congregació Claustral continuava amb la vella organització que, en últim extrem, venia dels temps de Cluny. I així seguia tot encara al segle XVIII.

3. Dos estudis bàsics sobre la Congregació Claustral, tots dos d'Antoni M. TOBELLA, són *La Congregació Claustral Tarraconense i les diverses recapitulacions de les seves constitucions provincials dins Catalunya Monàstica*, 2 (1929), p. 111-251; i *Cronologia dels Capítols de la Congregació Claustral Tarraconense i Cesaraugustana (Primera part, 1219-1661)*, dins *Analecta Montserratensia*, 10 (1964) ps 221-398.

4. *Constitutiones Congregationis Tarraconensis et Cesaraugustanae claustralis Sanctis Patriarchae Benedicti renovatae et reformatae in Capitulo Generali anno 1662*, Barcinone 1662.

5. Les *Constitucions* estan dividides en 25 títols, cadascun dels quals es pot dividir ulteriorment en capítols i paràgrafs. Les citarem de manera abreujada: *Constitutiones*, 3, 8, 2 (és a dir, títol 3, capítol 8, paràgraf 2). Dels temes acabats d'esmentar en tracten els títols 6 a 9.

6. Aquesta congregació ha estat estudiada amb molta cura i extensió per Ernesto ZARAGOZA PASCUAL, *Los generales de la Congregación de San Benito de Valladolid*, Silos 1973 i ss, 6 volums; el segle XVIII es tracta al volum 5.

Les fonts utilitzades

Tornem ara a ocupar-nos d'aquesta Congregació Claustral. Tenim les següents fonts per a poder-la estudiar. Per al conjunt del segle XVIII hi ha uns llibres de comptes on s'anotaren les contribucions dels monestirs singulars a les despeses generals de la congregació, que ens serviran per a conèixer algunes dades de l'organització interna dels monestirs.⁷

Per a l'any 1787, gràcies al cens de Floridablanca, tenim unes dades bastant completes sobre el nombre de monjos i altres persones que hi havia als monestirs de la Congregació.⁸

Ens ha arribat també una notable col·lecció de documents que pertanyen al segle XIX però donen molta llum per al XVIII. Es van originar quan, tot preparant el que seria finalment la supressió d'aquests monestirs, el 28 de gener de 1835 la Real Junta Eclesiàstica para la Reforma del Clero envià un qüestionari a la Congregació preguntant en quin lloc es trobava cadascun dels seus monestirs; si s'hi podien donar hàbits i professions; si era parròquia o n'hi havia alguna que en depengués; el nombre de monjos prebendats, amb el nom de la prebenda, i el de monjos simples que hi havia; els noms dels beneficiats seculars que depenien del monestir; i si hi havia conferències de moral. El 25 de febrer el vice-president de la Congregació enviava a la Junta un resum d'urgència, ja que no tots els monestirs havien contestat encara, cosa que acabaren de fer al cap d'uns dies.

El 6 d'abril, la Junta reclamava més informació. Ara demanava: una relació nominal dels monjos, en la que s'havia d'indicar quins eren sacerdots, quins ordenats *in sacris* i quins només *juniores* que encara no havien rebut ordes majors; la relació dels conversos i novicis; l'edat dels monjos i l'any que havien entrat al monestir; i la relació dels monjos que hi havia en 1808 i 1820. El 9 i el 13 de maig el vice-president enviava a la Junta el resum d'aquestes dades.

Les respostes dels monestirs i la correspondència entre la Congregació i la Junta es conserven a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i han estat acuradament publicades per Zaragoza Pascual, que n'ha fet una síntesi i les ha comentat.⁹

El que ens interessa de tots aquests documents ho hem resumit quasi tot en els tres quadres que hi ha al final d'aquest treball i que seran la base dels comentaris que segueixen.

Finalment, per a la interpretació de moltes de les dades ens ha estat d'utilitat l'abundant material emprat en la redacció del nostre llibre recent sobre els últims dos-cents anys del monestir de Gerri.¹⁰

Els monestirs de la Congregació Claustral al segle XVIII

El nombre de monestirs que pertanyien a la Congregació Claustral Tarraconense i Cesaraugustana varià molt al llarg dels temps. A l'últim terç del segle XVII un autor benedictí descrivia llargament cadascun dels que hi pertanyien en aquell moment, un total de 25.¹¹ Però 3 d'ells, els de Sant Miquel de Cuixà, Santa Maria d'Arles i Sant Martí de Canigó, situats al Rosselló, ja n'estaven llavors desvinculats.¹²

7. ACA, OR, Hacienda ms 754-763, Llibres del Tall de la Religió, 10 volums que van del 1627 al 1816; ms 764-772, Llibres del Tall del Noviciat, 9 volums que van del 1668 al 1803.

8. *El Cens del comte de Floridablanca, 1787*, edició de JOSEP IGLESIES, 2 volums, Barcelona 1969-1970.

9. Ernest ZARAGOZA PASCUAL, *Estado de los monasterios benedictinos catalanes y aragoneses en 1835*, dins *Studia Monastica* (1992) p. 79-183. A les pàgines 79-87 l'autor fa un excel·lent resum dels documents que publica a continuació, segueix algunes de les passes que van portar a la supressió dels religiosos i acaba amb unes interessants consideracions sobre l'activitat posterior dels exclaustrats i la seva aportació a la vida de l'Església. Però aquí aquest material ens interessa sobretot per la llum que dona sobre les característiques de la Congregació. Usarem amb abundància els documents publicats en aquest treball; els citarem abreujadament d'aquesta manera: *Estado de los monasterios*, n 49 (si volem citar el document n 49). Els fons originals són a ACA, OR, Hacienda, ms 744 i 745.

10. Enric MOLINÉ, *Els últims dos-cents anys del monestir de Gerri (1631-1835)* Tremp 1998.

11. Buenaventura TRISTANY, *Corona Benedictina*, Barcelona 1677, p. 289-404.

12. Amb el tractat dels Pirineus (1659), el dret de presentació dels seus abats havia passat del rei d'Espanya al de França, i des d'aquella s'havien acabat les relacions que mantenien amb la Congregació: GREGORIO DE ARGÁIZ, *La Perla de Cataluña*, Madrid 1677, p. 327.

Al Principat hi havia 17 monestirs, 14 d'homes i 3 de dones. A l'Aragó n'hi havia 4, 3 d'homes i 1 de dones. I a Navarra 1 de dones. Aquests dos últims, dels quals no en tenim cap més informació en les fonts emprades, eren els de Santa Cruz de la Serós i Santa Maria Magdalena de Lumbier. La resta són els que s'enumeren a la llista de l'apèndix 1. Com es pot veure, la majoria dels monestirs de la Congregació eren d'homes i es trobaven a Catalunya.

És fàcil d'advertir l'absència en la llista de dues abadies benedictines catalanes importants, la de Montserrat i la de Sant Feliu de Guíxols. La primera d'elles s'havia segregat de la Congregació Tarraconense en 1493, quan, contra la voluntat dels seus monjos, havia estat subjectada per decisió dels Reis Catòlics a la Congregació de San Benito de Valladolid; aquesta congregació, encapçalada pel monestir del mateix nom, havia iniciat un moviment de reforma, d'*observança*, que s'estendria posteriorment per tot el regne de Castella.¹³ Per la seva banda, el monestir de Sant Feliu de Guíxols s'havia separat de la Congregació Tarraconense en 1435 per passar a formar part de la de l'*observança* de Monte Cassino; més endavant, en 1521, s'uní també a la de Valladolid.¹⁴

El poblament dels monestirs

a) Nombre dels monjos

Tornem ara al segle XVIII. Primer de tot, observant l'apèndix 1, ens adonem de la migradesa de la població monàstica: en 1787, la meitat dels monestirs no arriben als 10 monjos. Els més nombrosos són Sant Cugat i Ripoll, a Catalunya, seguits de Sant Pau del Camp, de Barcelona, que era el noviciat; i, pels indicis de les dates posteriors, els de San Juan de la Peña i San Victorián de Asán, a l'Aragó. També dos dels de dones són relativament nombrosos. A l'altre extrem, com a curiositat, hi ha el priorat de Meià amb un sol monjo, i això no com a situació excepcional, sinó del tot normal.

Per comparar, el 1787 hi havia 25 monjos al monestir de Sant Feliu de Guíxols, de la Congregació de Valladolid,¹⁵ i a Montserrat es parla d'un centenar.¹⁶

Dubtem, però, que això s'hagi necessàriament de prendre com un índex de la decadència i poca vitalitat d'aquelles institucions, com es fa sovint. En el cas de Gerri, que hem pogut seguir més de prop en un estudi recent que li hem dedicat, els monjos havien estat 6 l'any 807, quan es fundà el monestir i, si bé consta que eren 19 el 908 i 12 el 1338, al final del segle XV tornaven a ser al voltant de 6. De 1631 a 1835 van ser sempre 6, comptant-hi l'abat i fora d'algun moment que acabava d'haver-hi una defunció. Les places disponibles eren en general molt sol licitades i només a partir de 1817 comença la documentació a parlar d'escassetat de candidats.¹⁷ Si no hi havia més monjos és perquè es considerava que la dotació econòmica no ho permetia.

Pel que fa als últims cinquanta anys, ens sembla que les xifres generals tampoc posen especialment de manifest una decadència interna. El nombre total de monjos dels monestirs catalans era de 141 el 1787 i de 120 el 1808. La diferència de 21 obeeix fonamentalment al fet que hi ha 13 monjos menys al noviciat de Sant Pau del Camp. La prohibició reial d'admetre nous monjos serà la raó adduïda tot sovint per a explicar les vacants. I, malgrat les turbulències dels temps, el 1835 hi tornava a haver 111 monjos.

b) L'edat dels monjos

D'altra banda, la població dels monestirs no sembla gaire vella l'any 1835. Tal com es pot veure al quadre de l'apèndix 1, l'edat mitjana de 143 dels 146 monjos de la Congregació era

13. Anselm M. ALBAREDA, *Història de Montserrat*, Montserrat 1972⁵, p.71-72.

14. Ernest ZARAGOZA PASCUAL, *Catàleg dels monestirs catalans*, Montserrat 1997, p. 120.

15. Segons el *Cens de Floridablanca*, o.c., que també diu que 21 eren professors, 2 llocs i 2 novicis, i que hi havia 4 escolans i 6 criats.

16. Montserrat no figura al *Cens de Floridablanca*. Aquesta xifra està tretada d'Anselm M. ALBAREDA, *Història de Montserrat*, o.c., p. 85, que la refereix a l'any 1811, a les vigílies de la destrucció del monestir per les tropes franceses, i on diu que no tots residien però al monestir, ja que s'hi contaven els que regentaven priorats en diferents indrets i els absents per estudis.

17. *Els últims dos-cents...*, p. 23 i 26.

llavors de 46 anys, amb una oscil·lació que anava dels 38 als 41 anys de mitjana per als d'Amer, San Juan de la Peña, Banyoles i Ripoll, fins als dels 56 a 58 anys de mitjana per als d'Alaó, Galligants i San Victorián. Tampoc aquestes dades assenyalen necessàriament una situació precària, ni semblen correspondre a unes institucions que estan a punt d'esgotar el seu cicle vital natural i desaparèixer.

I ja que parlem d'edats, les respostes dels monestirs al qüestionari d'abril de 1835 permeten fer-se una idea de la que tenien els monjos d'alguns monestirs al moment d'ingressar-hi. Pel que sabem, solien tenir més de vint anys. Resumint les dades disponibles, resulta que els 29 monjos que hi havia l'any 1835 als monestirs de Banyoles (11, sense l'abat), Sant Cugat (14, sense l'abat) i Alaó (4, comptant l'abat) havien rebut l'escapulari a una edat mitjana de 21 anys (18 a Sant Cugat; 27 a Alaó) i en aquell moment feia 22 anys de mitjana que eren monjos (16 a Banyoles; 30 a Alaó).¹⁸ A San Juan de la Peña, segons el seu informe de 1835, tenien un estatut segons el qual «no puede admitirse a ninguno que no haya cumplido veinte años de edad ni exceda de quarenta, de que se sigue que muchos entran ya sacerdotes, y todos concludida su carrera literaria».¹⁹

c) Els altres estadants

Dels escolans i els criats només en tenim xifres per al 1787. Els escolans eren pocs, en els monestirs on se'n parla. Els criats eren, en conjunt, un 13% menys que els monjos.

Les dades dels preveres beneficiats ens són conegudes només per a l'any 1835. En alguns llocs no n'hi havia i en altres (Banyoles, Galligants, Gerri i Amer) eren especialment nombrosos en relació amb el nombre de monjos.

Els oficis dels monestirs

Dins el monestir s'havien de cobrir una sèrie de serveis tal com la cura de les coses destinades al culte, la il·luminació de l'església, l'alimentació i el vestit dels monjos, la cura dels malalts, l'acolliment dels pelegrins, l'almoïna als pobres, les obres de manteniment dels edificis, etc. Aquests serveis s'havien anat configurant en diferents oficis que, conservant uns trets comuns, diferien força d'un lloc a un altre.

A les esglésies catedrals, amb el pas del temps s'havien separat els béns (terres, rendes, drets, etc.) en una *mensa* episcopal i una *mensa* capitular; en aquesta última, molts béns s'havien anat adjudicant a les diferents dignitats i canongies que formaven el capítol catedral. D'una manera semblant, com ja hem notat més amunt, els béns dels monestirs s'havien separat en una mensa abacial, una caixa comuna i béns assignats a un o altre ofici. L'abat administrava la mensa abacial, i els béns de cada ofici els administrava el monjo encarregat de l'ofici, de manera que s'assegurés que complien la funció a la qual eren destinats. Fins i tot moltes donacions s'havien fet no al monestir en general sinó directament a un d'aquells oficis, per exemple, a l'almoïna o la sagristia.

Així, en el cas de Gerri, segons un reglament intern fet l'any 1667, l'abat es feia càrrec de la major part de les despeses del culte, de les almoïnes als pobres, de la manutenció dels monjos i beneficiats; alsagristà li corresponia fer front a la resta de les despeses del culte; al cambrer, donar una quantitat anual als monjos per als seus vestits; a l'almoïner, distribuir unes almoïnes que es feien el Dijous Sant; i les obligacions dels altres dos monjos, l'infermer i el prior de Soler, deurien ser prou petites perquè, en aquest cas, no es detallin als reglaments.²⁰

També hem dit com en les congregacions reformades, dites de l'*observança*, en línies generals s'abandonà aquest sistema. Però no, per exemple, en la Congregació Claustral.

18. Cfr. *Estado de los monasterios*, ns 30, 29 i 39.

19. Cfr. *Estado de los monasterios*, n. 20.

20. *Els últims dos-cents anys...*, p. 42-43.

Podem conèixer amb detall quins eren els oficis que hi havia als monestirs catalans masculins de la Congregació Claustral i tenir una idea de la seva dotació econòmica relativa. Ens ho permeten els llibres de comptes on s'annotaven les contribucions dels monestirs singulars a les despeses generals de la Congregació, tant les de govern (viatges dels abats presidents i dels visitadors, despeses dels capítols generals, etc.), anomenades *tall de religió*, com les del noviciat, anomenades *tall de noviciat*.²¹ Durant la major part del segle XVIII almenys, els dos *talls* junts suposaven a l'abat i a cadascun dels oficials una contribució de deu diners per lliura, una mica menys del 5% dels seus ingressos. L'any 1734 s'havien actualitzat les bases imposables fent una nova estimació dels ingressos de cada ofici, i aquestes xifres eren encara vigents a la fi del segle.

A l'apèndix 3 exposem de manera resumida les dades que es poden extreure d'aquesta documentació. Observant-les, i deixant de banda el cas de priorat de Meià, resulta que:

a) El valor de les rendes del conjunt dels oficis d'un monestir, inclòs el de l'abat, anava des de les 2880 lliures anuals que es rebien a Ripoll, les 1862 de Sant Cugat, les 1277 de Besalú i les 1274 de Camprodon, passant per les 897 de Gerri, fins a les 398 que es rebien a Serrateix o les 363 del cas una mica especial de Sant Pau. Les dimensions econòmiques variaven, doncs, notablement d'un monestir a un altre.

b) A l'ofici de l'abat li corresponia des d'un 38% d'aquest total en el cas de Ripoll fins a un 93% en el de Gerri. Per tant, també la part que corresponia a l'abat variava molt, així com, probablement, les seves obligacions econòmiques.

c) A tots els monestirs hi havia l'ofici de la *cambreria* (les rendes de totes les cambries puguen a 1082 lliures) i el de la *sagristia* (amb 609 lliures en conjunt); nou monestirs tenien l'ofici de la *infermeria* (368 lliures), i set el de l'*almoïna* (345 lliures). Hi havia altres oficis, més o menys freqüents, amb els noms de *celleraria*, *dispensa*, *hostelaria*, *refetoria*, *piateria*, *capiscòlia* i *obreria*; també hi havia *pabordies* i algun *priorat*, que se solien encarregar de l'administració dels béns d'un lloc determinat (com, per exemple, les pabordies d'Àger, Berga i Palau, de Ripoll; o les de Palau i del Penedès, de Sant Cugat).

Ens trobem doncs amb una gran varietat d'oficis. I, de segur, amb una gran varietat de continguts, ja que és fàcil veure, observant la relació de l'apèndix 3, com les rendes d'un mateix ofici canvien molt d'un monestir a un altre, i com en un té molta importància un ofici que en un altre en té molt poca. El sentit clar que deuriem tenir inicialment els noms amb què es coneixien s'havia anat esvaint amb el temps, i les seves funcions potser també. En general, sembla que tant les obligacions annexes a un ofici com les rendes assignades per a poder-les complir eren al segle XVIII, i segurament de molt abans, només el resultat d'una multitud d'accidents històrics particulars que havien menat finalment a una situació no gaire racional.

Els monjos oficials

Originalment, un monjo es feia càrrec d'un ofici des que l'abat li conferia i mentre no el canviava. Amb el temps, però, la possessió d'un ofici s'havia convertit en perpètua, i es considerava tots els efectes com un *benefici*; un *benefici regular*, però molt semblant als seculars com, per exemple, una canongia.

Aquesta fou la praxi de la Congregació Claustral. En les *Constitucions* de 1661 es diu que «els monestirs d'aquesta Sagrada Congregació es componen de monjos claustrals, als quals no s'ha encomanat cap administració, i d'oficials, als quals la Santa Seu Apostòlica, ja sigui de temps molt llunyà i immemorial ja en virtut de les regles de la Cancelleria, confereix beneficis regulars».²² Les *Constitucions* expliquen que el monjo pot obtenir abadies, priorats, beneficis i oficis regulars, i utilitzar-ne les rendes per satisfer les càrregues dels oficis

21. *Llibre del Tall de la Religió* 1777-1793, ACA, OR, Hacienda ms 760.

22. *Constitucions*, 3. 1. Una llarga glossa marginal explica l'ús de la paraula «claustra», que és el que es reté en aquestes constitucions: el monjo que no té l'administració de cap ofici regular.

respectius, per al seu ús personal («tenint en compte la qualitat de les persones i les disposicions de les Constitucions»), i en benefici del convent i d'altres obres pies.²³ Aquest aspecte de benefici eclesiàstic que tenien els oficis monacals el subratllen encara més les *Constitucions* quan reconeixen que de vegades, «per permuta, promoció o altres títols legítims, l'abat o el monjo passa d'un monestir a un altre»: l'esment de la «permuta» resulta especialment significatiu.²⁴

L'administració personal i perpètua dels béns d'un ofici comportava una vida relativament independent dels monjos que eren oficials, que arribava a molts aspectes de la vida ordinària. Segons les *Constitucions*, la divisió de les menses i la reserva apostòlica de les abadies i dels oficis regulars feien impossible observar la disposició del capítol cinquè de Climent VIII sobre la vida en comú, i per això els visitadors apostòlics permetien que els monjos oficials fessin els àpats a les cases dels seus oficis, on també dormien; això no era en canvi permès en aquells monestirs on les rendes comunes feien possible observar la vida comuna i, fins en els altres, en advent i quaresma tots els monjos havien de menjar junts en el refectori, presidits pel prior claustral, i durant l'àpat s'havien de llegir llibres piadosos.²⁵

Té per tant interès, per entendre millor la vida dins un dels monestirs de la Congregació Claustral, veure si eren pocs o molts els monjos que tenien un ofici (*oficials*) respecte dels que no en tenien (*claustrals*). A l'apèndix 2 hem resumit en un quadre les dades disponibles, de les quals resulta que la proporció venia a ser en conjunt de dos oficials per cada claustral, però que variava força d'un monestir a un altre: des d'aquells, com Sant Cugat, en què hi havia si fa o no fa el mateix nombre d'oficials i de claustrals, fins als que, com Gerri i Alaó, només hi havia oficials. Sant Pau del Camp presenta una proporció molt diferent, conseqüència directa de la seva condició de noviciat. En tot cas, el que sembla digne de notar és el notable predomini dels monjos oficials i, per tant, dels que podien portar aquella mena de vida un xic independent: en el cas de Gerri, que era una mica singular i potser no del tot representatiu perquè no s'havia incorporat a la Congregació fins l'any 1631, no solament tots els monjos eren oficials, sinó que ni tan sols hi havia refectori comú.²⁶

Territoris propis i cura pastoral

Per arrodonir la visió de la vida als monestirs de la Congregació Claustral convé tenir present que des de temps antics tenien responsabilitats de *cura d'ànimes*. Quan van ser suprimits, l'any 1835 (i les coses no deuriem ser gaire diferents al segle XVIII), la majoria dels monestirs conservava encara una responsabilitat pastoral directa sobre els pobles on eren situats o els dels voltants.²⁷ Només tres no la tenien, els de Roda, Breda i Camprodon.²⁸ En tots els altres, llevat del de Besalú, l'església del monestir feia d'església parroquial del lloc on es trobava. La d'Arner la servien dos sacerdots seculars que hi posava l'abat i que eren ajudats pels monjos en l'administració dels sagraments; la de Galligants la servia un clergue secular; la de Banyoles tenia un culte notable que es descriu amb força detall; la de Serrateix la servien els monjos.²⁹ També la de San Juan de la Peña, allunyada de tot nucli de població, es considerava parròquia de les persones que vivien al voltant de les activitats del monestir, que eren els «*músicos, infantes, facultativos, comensales, sirvientes y encargados del pasto espiritual*».

D'alguns monestirs, però, en depenien més parròquies. Del de Banyoles en depenia la de Santa Maria del Turers. Del de La Portella, les de Santa Maria de La Quar i la de Sant Maurici, servides pels monjos del monestir. Del de Sant Cugat, la de Sant Benet d'Espinalles,

23. *Constituciones*, 3, 3.

24. *Constituciones*, 4, 3.

25. *Constituciones*, 14, 3.

26. En l'abundant documentació consultada en la preparació d'*Els últims dos-cents anys...*, no hi hem trobat ni una sola referència.

27. Les dades i descripcions que segueixen les hem pres fonamentalment d'*Estado de los monasterios*, ns 8-19 i 22-25.

28. Així i tot, les fonts baptismals de la parròquia de Santa Maria de Breda eren a l'església del monestir.

29. I, segons fan constar al seu informe, hi anava gent a confessar-hi des «*des tres o quatre leguas de alrededor*».

Sant Sebastià de Montmajor i Santa Maria del Taulell.

L'abat de Besalú, si bé no tenia cura de la parròquia de la pròpia vila, era rector de la propera de Sous, on posava un vicari; i proporcionava la manutenció dels rectors de Sant Miquel i Sant Quirze de Colera, cosa que segurament indica algun lligam especial amb aquells llocs.

Del monestir aragonès d'Alaó en depenia la parròquia de Sopeira, on era situat, i les seves quatre sufragànies, que ateniien els monjos que hi enviava l'abat. Aquestes sufragànies eren Castarner, Masos de Tamúrcia i Quadra de Marquet, pertanyents al Principat de Catalunya; i Santa Eulària, que era d'Aragó. Els monjos que les ateniien hi anaven i tornaven el mateix dia i dormien, per tant, sempre al monestir, diu l'informe. A més, l'abat gaudia del dret de presentar els rectors de tres parròquies del bisbat de Lleida, les de Soperun, Aulet i Neril.

Però la jurisdicció eclesiàstica podia ser força més ampla. A Meià s'estenia a 7 parròquies amb 5 sufragànies, amb un total de 358 cases, ateses per clergues seculars. Segons l'informe de 1835 eren les de Santa Maria de Meià, on era situat el monestir, amb la sufragània de Valderiet; Vilanova de Meià, Figuerola de Meià (amb La Massana i la Baronia de Sant Oïsmo), Argentera (amb Gàrzola), Palau, Clua y Peralba (amb Rubies).³⁰

De Ripoll en depeniien 8 parròquies amb 2 sufragànies.³¹ I de San Victorián de Asán, «*más de 30 iglesias*» agrupades en 5 unitats parroquials ateses per monjos que vivien a les parròquies. Eren les de Los Molinos, el lloc on hi havia el monestir; Graus, on vivien tres monjos amb els càrrecs de prior, sagristà i vicari; i Campo, Torredeserà, i Sant Just i Pastor d'Urmella, amb un monjo en cadascuna de les tres amb el títol de prior curat; els sis càrrecs es cobrien amb examen sinodal i aprovació reial. De San Victorián s'afirmava que «*se hacen los oficios de altar y coro por el abad y monges residentes en el monasterio, con asistencia a todas las horas canónicas, como en una catedral*», paraules aquestes últimes potser més significatives del que sembla; hi anava molta gent dels voltants a confessar-se, es diu també, i fins de força lluny per a implorar la protecció del sant en les calamitats.

Però el cas més notable era el de Gerri. Tristany, en l'obra de 1677 que hem citat repetidament, comença amb el gran monestir de Sant Cugat per passar tot seguit al força petit de Gerri precisament per l'extensió del territori *nullius dioecesis* en el qual tenia aquest una jurisdicció *quasi episcopal*, i hi dedica moltes pàgines explicant en què consisteix aquesta jurisdicció, perquè, diu, això podrà servir de pauta per a d'altres monestirs.³² El nombre d'esglésies del territori era de tretze parròquies principals i tretze sufragànies. Eren aquestes: Gerri (i les seves sufragànies de Bresca i Enseu), La Pobleta (i Envall), Baén (i Useu, Buseu, Castellnou i Sant Sebastià), Peramea, Pujol (i Coscastell i Canals), Montcortés (i Bretui), Ancs (i Balastui i Sellui), Montsó (i Sossís), Cuberes, Sant Martí de Canals, Sant Joan de Vinyafrescal, Bernui i Escart; a les quals en 1772 s'afegiria encara la d'Escaló. Totes aquestes parròquies eren ateses per preveres seculars, amb el títol de rector, nomenats per l'abat de la mateixa manera que ho feia el bisbe en les parròquies del bisbat.

Una lletra important

Les peculiaritats de la Congregació Claustral intuïdes i comprovades alhora fullejant els documents citats fins ara i exposades en aquestes pàgines, reben una ulterior i més clara confirmació en la llarga carta que el 8 de novembre de 1834 el llavors vice-president de la

30. Una relació de 1648 les anomena d'una altra manera: Santa Maria de Meià, Vilanova de Meià, Peralba, Figuerola, Fontllonga, Valderiet, Gàrzola, Argentera, Clua, Montodó, Vall-Ilebrerola i Palau. Vegeu també la nostra comunicació al Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya, *Les Constitucions Sinodals d'Àger i Meià*, presentada al Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya, publicada a «Pedralbes», 1993, ps 163-169.

31. Els noms de les parròquies que depeniien del monestir de Ripoll no figuren a les informacions de 1835, llevat de la de Santa Maria, que era la pròpia església de: monestir i la parròquia principal de la vila. Per altres fonts sabem que també ho eren de Llus, a la part de Cerdanya de sobirania francesa, i la de Ventolà, a la Vall de Ribes, que fou després permutada amb el bisbat d'Urgell per la de Caballera, prop de Camprodon.

32. Buenaventura TRISTANY, o.c. p. 308.

Congregació, fra Lluís de Fluvià, abat de Banyoles, va adreçar a Fèlix Torres Amat, bisbe d'Astorga, vocal de la Real Junta Eclesiàstica para la Reforma del Clero, que li havia ofert els seus bons oficis, explicant en síntesi quines eren les característiques de la Congregació i donant tots els arguments possibles per a defensar-se de la supressió que feia por que no vingués.³³

Entre aquests arguments, la carta feia constar que la Congregació depenia molt estretament de la Corona, cosa que de segur els interessava subratllar en un temps de regalisme tan acusat; i, en front d'eventuals pretensions del fisc, notava que els seus membres eren pocs (uns cent cinquanta) i les seves rendes escasses (equivalents, totes plegades, a unes quatre-centes lliures per individu).

Explicava també que la Congregació, que existia com a tal des de 1336 en virtut d'una butlla de Benet XII i s'estenia pels regnes d'Aragó, Navarra, principat de Catalunya i bisbat de Mallorca, era d'una condició «*enteramente distinta de todas las congregaciones monacales*». Que no s'hi observava la vida comuna «*a vista, ciencia y paciencia de los papas, obispos y reyes*», i això d'una manera encara més clara després de la reforma de 1592, feta pel papa Climent VIII, que entre altres coses autoritzava els abats i els monjos a no menjar junts en el refectori sinó en les cases dels seus oficis. I explica que aquests costums estaven tan d'acord amb la regla benedictina com els que tenien altres monjos que també la seguien, dient com, per exemple, els cartoixans, de tan estreta observança, tampoc menjaven en el refectori sinó a les seves cases.

La carta no esmenta les restriccions que hem vist que feien les Constitucions de 1661 respecte a no fer els àpats en comú. D'altra banda, subratlla que aquelles Constitucions autoritzen expressament «*la división de mensas, la posesión de oficios y beneficios, el peculio de los monjes, la inversión ad pios usus de los réditos de dichos oficios y que pueden disponer de ella, menos en la hora de la muerte*»; que els oficis «*con igual título los obtienen los monges, que los canónigos y beneficiados sus canonicatos y beneficios; de los que, como éstos, toman aquéllos colación y posesión*»; que els obtenen amb autorització pontificia i reial, i en paguen «*las anualidades y medias anatas*». Assenyala que els actuals membres de la Congregació van professar prometent observar «la regla i els costums», o la regla «tal i com s'observa en aquest monestir», de manera que no se'ls pot obligar a cap altra cosa. Finalment, fa un al·legat en favor del manteniment de l'actual estat de coses, ressaltant la injustícia que seria «*despojar de sus oficios y cortar todo ascenso de los individuos de una Congregación en la que bajo la protección de las leyes tenía asegurada su carrera y destinos, y con esta justa y fundada confianza miraron en ella y renunciaron a la esperanza que por su nacimiento podían tener en verse ventajosamente colocados en la Iglesia, milicia u otras profesiones*»; i, fent una referència al pas d'un ofici en un altre de millor, deia també que seria ben trist que ara es veiessin «*privados en su ancianidad del más principal, lucroso y honorífico ascenso que podían prometerse en su Congregación, cual es el de las abadías*». La idea d'una «carrera» monacal és ben eloqüent.

A manera de resum

En resum, es podria dir que els monestirs de la Congregació Claustral eren més aviat petits; que, a diferència del que havia passat a molts llocs d'Europa, no s'havien despoblat durant el segle XVIII; i que l'estil de vida dels seus monjos, com ja passava des de segles abans, estava a mig camí entre el dels monjos de les congregacions benedictines reformades, tant les europees com l'espanyola de Sant Benet de Valladolid, d'una banda, i el dels canonges de les catedrals i col·legiates seculars, d'una altra.

33. *Estado de los monasterios*, n. 2.

APÈNDIX

1. MONJOS I ALTRE PERSONAL DELS MONESTIRS DE LA CONGREGACIÓ, 1787-1835

monestirs	1787			1808	1820	1835		
	monjos	escolans	criats	monjos	monjos	monjos	edat monjos	benefs
a) d'homes, a Catalunya:								
Sant Cugat del Vallès (i Breda)	32	9	15					
Sant Cugat del Vallès				18	14	15	45	
Sant Salvador de Breda				7	7	8	44	4
Santa Maria de Ripoll	22	4	18	21	19	17	41	2
Sant Pau del Camp (i la Portella)	17		13					
Sant Pere de la Portella				4	4	4	48	1
Sant Pere de Roda	14	2	18	13	9	12	48	
Sant Esteve de Banyoles	12		8	10	11	12	41	16
Sant Pere de Besalú	11	4	9	12	9	10	47	
Santa Maria d'Amer	8		8	9	7	9	38	4
Sant Pere de Camprodon	7		7	6	5	6	46	
Sant Pere de Galligants	7	2	4	7	5	4	57	
Santa Maria de Serrateix	6	1	6	6	4	6	48	
Santa Maria de Gerri	4	3	5	6	5	4	53	4
Santa Maria de Meià	1			1	1	1	65	
suma parcial	141	25	111	120	100	*108		37
b) d'homes, a Aragó:								
Sant Joan de la Penya				20	11	16	39	1
Sant Victorià d'Asan				19	16	15	58	
Santa Maria d'Alaó				5	2	4	56	
suma parcial				44	29	35		1
c) de dones a Catalunya:								
Sant Pere de les Puelles	18		22					
Sant Daniel	14		16					
Sant Anton i Santa Clara	9		9					
suma parcial	41		47					
totals	182	25	158	164	129	*143	46	38

Notes:

Totes aquestes xifres corresponen als monjos i beneficiats que realment hi havia, no a les places disponibles.

Les descripcions del cens de Floridablanca, d'on procedeixen les xifres de 1787, no són gaire uniformes. Els «*niños*», qualificats de vegades de «*niños acólitos*» o simplement d'«*acólitos*», els hem posat sempre com escolans. A l'apartat de criats (criades en els monestirs femenins, encara que en de el Sant Daniel també hi havia un criat) hi hem inclòs els cinc «*donados*» de Gerri, on certament no hi havia cinc monjos més; un «*donado*» de Sant Pere de Roda no l'hem sabut classificar i no l'hem posat enlloc; i els dos «*donados profesos*» de Banyoles, a causa d'aquest qualificatiu, els hem inclòs entre els monjos; també hem inclòs entre els monjos dels respectius monestirs un total de quatre llecs i de vuit novicis, quatre d'aquests últims residents en el noviciat general de la Congregació a Sant Pau del Camp.

Les dades de 1800, 1820 i 1835 estan tretes de les segones informacions enviades pels monestirs l'abril i maig de 1835, segons expliquem al text. Tres anotacions respecte a les de 1835:

a) el 1835 hi havia tres monjos més dels que diu la suma; eren tres priors que depenien de la presidència de Catalunya sense pertànyer a cap monestir; a Catalunya el total era, doncs, de 111, i a tota la Congregació de 146.

b) d'aquests monjos, 2 eren llecs (a Banyoles; a Sant Victorià encara n'hi havia hagut 3 l'any 1808 i 2 el 1920; a Ripoll hi havia 2 places de llecs, que vacaven); 7 havien rebut només els primers ordes (4 a Ripoll, 1 a Sant Cugat, 1 a Breda, 1 a Amer); 5 eren sotsdiaques o diaques (2 a Ripoll, 1 a Banyoles, 1 a Besalú, 1 a Sant Victorià); i la resta, la gran majoria, eren sacerdots.

c) respecte als beneficiats, un dels d'Amer i el de Sant Joan de la Penya feien d'organistes; també rebien una porció, sense ser beneficiats, els organistes de Breda i Ripoll; de vegades hi havia beneficiats en l'església del monestir i que vivien dins l'abadiat, però que no formaven part de la comunitat, i aquests no els hem comptat.

2. CLASSES DE MONJOS DELS MONESTIRS DE LA CONGREGACIÓ, 1734-1835

Notes:

Les dades corresponents al segle XVIII estan tretes del *Llibre del Tall de la Religió 1777-1793*, ACA, OR, Hacienda, ms 760. Les de 1835 s'han extret de les respostes dels monestirs a les preguntes de gener i d'abril de 1835 de la Junta, vegeu-ne les referències al text.

Els cinc parells de xifres assenyalades amb asteriscs els hem repartit així perquè, encara que la font corresponent només dona el total de cada parrell, sembla, d'acord amb el que es veu en altres casos, que les vacants no cobertes deuen correspondre més aviat a les mongies anomenades claustrals o simples.

D'algunes de les diferències entre places disponibles i places cobertes se'n dona la raó detallada. A Camprodon l'ofici de la sagristia no es cobria perquè havia perdut els seus béns, situats a França; la celleraria era unida a l'abadia per sufragar unes obres i una de les mongies simples era vacant perquè no hi havia rendes per a mantenir-la, i tot això ja passava el 1808. A Sant Joan de la Penya no es cobria una vacant, perquè la seva dotació era incòngrua. Les rendes d'una mongia de Roda s'aplicaven a l'organista. A Banyoles hi havia una mongia vacant, una era aplicada a l'organista i una altra als dos conversos. I, sobretot, a Sant Cugat, en lloc d'11 oficials i 12 claustrals hi havia només un total de 15 monjos, a causa, deien, de la prohibició reial de donar l'hàbit a ningú; curiosament, a Sant Cugat, comptant els noms que es donen, surten 11 places d'oficis i 12 ocupants. Aquesta raó de les vacants no cobertes per la prohibició reial d'admetre nous monjos es repeteixen en altres llocs, com Alaó o, encara més Ripoll, on tres de les vacants a mongies simples ja estaven provistes quan va arribar el decret reial, i no se'ls va poder donar possessió.

monestirs	monjos prebendats o oficials			monjos claustrals	
	s. XVIII	1835		1835	
	places	places	monjos	places	monjos
Sant Cugat del Vallès	13	10	11	12	4
Sant Salvador de Breda	5	5	5	3	3
Santa Maria de Ripoll	14	14	12	8	5
Sant Pau del Camp (i la Portella)	3	2	2	2	2
Sant Pere de Roda	11	11	11	4	1
Sant Esteve de Banyoles	7	7	6	7	6
Sant Pere de Besalú	9	10	*10	3	*0
Santa Maria d'Amer	8	8	*8	2	*1
Sant Pere de Camprodon	6	7	4	3	2
Sant Pere de Galligants	5	4	4	3	
Santa Maria de Serrateix	5	5	*5	2	*1
Santa Maria de Gerri	6	6	4		
Santa Maria de Meià	1	1	1		
suma parcial	93	90	83	49	25
Sant Joan de la Penya		11	*11	8	*5
Sant Victorià d'Asan		15	*15	2	*0
Santa Maria d'Alaó		5	4		
suma parcial		31	30	10	4
totals	93	121	113	59	30

3. ELS OFICIS MONACALS DELS MONESTIRS DE LA CONGREGACIÓ, 1734-1793

a) Els oficis dels monestirs de Catalunya al segle XVIII i el seu valor:

Segons el *Llibre del Tall de la Religió 1777-1793*, ACA, OR, Hacienda ms 760

Tal com diu la presentació del llibre, «lo Sagrat Capítol celebrat en la vila de Graus en lo any 1734 resolgué que se formasen llibres nous en la tesoreria de la religió per los talls de religió y noviciat a fi de redresar la desigualtat de la estima del valor de las abadias y oficis, per haver uns disminuït y altres aumentat lo antich valor; y així mateix resolgué que per oferirse majors gastos en la religió, se pagàs quatre diners per lliura al tall de religió y sis diners al tall de noviciat». Es tracta, doncs, d'una estimació de 1734 encara vigent en el període 1777-1793.

Així, per al cas de Gerri (f 66 i 67) resulta, per al tall de religió:

	estimació	contribució semestral
abadia	822 £ s	6 £ 17s d
sagristia	34 £ s	5s 8d
almoïna	17 £ s	2s 10d
priorat de Soler	10 £ s	1s 8d
cambreria	6 £ 10s	1s 1d
infermeria	7 £ 10s	1s 3d

Figuren en el *Llibre* tots els monestirs d'homens de la Congregació, llevat dels d'Aragó. Els noms dels oficis s'han recollit en principi amb la grafia del document, i van seguits de les estimacions en lliures, sous i diners. Hem afegit uns resums en cursiva. Els tres beneficis de Sant Cugat pertanyen segurament a monjos beneficiats, no a beneficiats seculars, i per això contribueixen com els altres monjos.

Sant Cugat

abadia	849		
pabordia major	288		
pabordia de Pa. au	206		
pabordia del Panadés	109	10	
camareria	109	10	
priorat	85		
dispensa major	61		
infermeria	56		
obreria	52		
benefici de Santa Maria	16		
benefici de Tots Sants	15		
benefici de Sant Antoni	7	10	
refetoria	7	10	
<i>rendes totals:</i>	<i>1862</i>		
<i>rendes de l'abadia: 46 %</i>			

Breda

abadia	606	10	
pabordia	85		
prioral i sacristia	45		
camareria	40		
infermeria	31	10	
<i>rendes totals:</i>	<i>808</i>		
<i>rendes de l'abadia: 75 %</i>			

Ripoll

abadia	1091	10	
pabordia d'Àger	281		
pabordia de Berga	252	10	
sacristia major	242	10	
camareria	242	10	
almoïna	242	10	
pabordia de Palau	158		
dispensa major	135		
infermeria	113	10	
sacristia, tesoreria i oliera	36		
obreria	24	10	
capiscòlia	23		
dispensa menor	22		
refetoria	16	3	8
<i>rendes totals:</i>	<i>2880</i>	<i>13</i>	<i>8</i>
<i>rendes de l'abadia: 38 %</i>			

Sant Pau i la Portella

abadia	337		

camareria	16
sacristia de Sant Pau	10
<i>rendes totals:</i>	363
<i>rendes de l'abadia:</i>	93 %

Roda

abadia	436	10
camareria	254	
obreria	61	
piateria	61	
infermeria	48	10
pabordia de Vilademat	31	10
sacristia	31	10
celleraria	19	10
hostelaria	17	
pabordia de Llançà	12	10
almoina	15	
<i>rendes totals:</i>	988	
<i>rendes de l'abadia:</i>	44 %	

Banyoles

abadia	242	
camareria	97	
sacristia	36	
infermeria	30	10
almoina	30	10
dispensa i candela	30	10
capiscolia	4	
<i>rendes totals:</i>	470	10
<i>rendes de l'abadia:</i>	51 %	

Besalú

abadia	1092	
candela	44	
camareria	42	10
camareria de Sant Quirch	25	
sacristia	22	
piateria	18	10
obreria	18	10
almoina	8	10
infermeria	6	10
<i>rendes totals:</i>	1277	10
<i>rendes de l'abadia:</i>	85 %	

Amer i Roses

abadia	606	
camareria de Roses	68	
sacristia major	56	
camareria	36	10
infermeria	24	10
sacristia de Roses	22	
infermeria de Roses	18	10

sacristia menor	6	10
<i>rendes totals:</i>	838	
<i>rendes de l'abadia: 72 %</i>		

Camprodon

abadia	1079	
camareria	96	
celleraria	40	
infermeria	31	10
almoina	23	10
sacristia	4	10
<i>rendes totals:</i>	1274	10
<i>rendes de l'abadia: 85 %</i>		

Galligants

abadia	546	
pabordia i camareria	79	
sacristia i infermeria	30	10
sacristia de Cruïlles	30	10
almoina	8	
<i>rendes totals:</i>	694	
<i>rendes de l'abadia: 79 %</i>		

Serrateix

abadia	314	
camareria	48	10
dispensa	30	10
capiscolia	2	10
sacristia	2	10
<i>rendes totals:</i>	398	
<i>rendes de l'abadia: 79 %</i>		

Gerri

abadia	822	
sacristia	34	
almoina	17	
priorat de Soler	10	
camareria	6	10
infermeria	7	10
<i>rendes totals:</i>	897	
<i>rendes de l'abadia: 92 %</i>		

Priorat de Meià

priorat	606	
<i>rendes totals:</i>	606	
<i>rendes del priorat: 100 %</i>		

Notes:

Els oficis són gairebé els mateixos en les informacions enviades pels monestirs en febrer i març de 1835. Alguns canvis de noms: a Ripoll, en 1835 la segona sagristia s'anomena «*sacristia tesorera*»; a Amer i Roses, la primera cambreria s'anomena «*camareria de Amer*»,

la primera infermeria «*enfermería de Amer*», i, ometent la sagristia de Roses, s'inclou un «*priorato del Campo de Garriguella*»; a Besalú, la cambreteria és «*de Besalú*», la «*candela*» és la «*candelera de Besalú*», la sagristia és «*mayor*», l'«*obreria*» no hi és i hi ha una «*priorato de Palera*»; a Sant Cugat el detentor del priorat s'anomena «*prior y sacristán mayor*», el de la «*refetoria*» es anomenat «*refitolero*» i hi ha també un «*paborde de Llobregat*»; i a Banyoles la sagristia és «*mayor*».

b) Els oficis dels monestirs d'Aragó en el segle XIX;

Segons les informacions enviades pels monestirs el febrer i març de 1835.

Sant Joan de la Penya

abad

onze «*priores*», oficis regulars que es conferien a monjos del mones

tir

i eren anomenats:

de Luesia

de Naval

enfermería

limosnería

sacristán mayor

de Cillas

de Acumuer

de Estella

de Ruesta

de Salbatierra

de Latiesas (vacant perquè era incongru)

Hi havia també vuit monjos claustrals

Sant Victorià d'Asan

abad

limosnero (benefici regular simple)

prior de Arasanz (benefici habitual curat)

de Santa Justa (benefici habitual curat)

sacristán mayor (benefici habitual curat)

de Jaro (benefici habitual curat)

de Torrelisa (benefici habitual curat)

prior de San Lorenzo (benefici simple)

vicario de Los Molinos (benefici nutual)

Hi havia també dos monjos claustrals, que amb tots els anteriors residien dins el monestir.

Uns altres sis monjos vivien a les parròquies amb el títol de «*priores curados*»: un a la vila de Campo, un a San Justo y Pastor de Urmella, un al poble de Torredeserà, i tres a la vila de Graus amb els títols de «*prior, sacristán y vicario*»; tots aquests beneficis eren curats i els proveïa l'abat amb examen sinodal i aprovació reial.

Santa Maria d'Alaó

abadía

limosnería

camarería

sacristía

més el priorat de Vilet, amb la seva Quadra de Rocafort